

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2018 m. balandžio 26 d.¹

Byla C-176/17

**Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Bialej
prieš
Mariusz Wawrzosek**

(*Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich* (Silezijos Semianovicų apylinkės teismas, Lenkija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Vartojimo kredito sutartis – Mokėjimo įsakymo išdavimo remiantis paprastuoju vekseliu, kuriuo užtikrinami iš vartojimo kredito sutarties kylantys reikalavimai, procedūra – Negalėjimas konstatuoti galimai nesąžiningų sutarties sąlygų teisme, jei vartotojas nepasinaudoja teisiu gynimo priemone“

I. Įvadas

1. Teisingumo Teismas yra ne kartą pabrėžęs, kad nacionalinei proceso teisei tenka labai svarbus vaidmuo užtikrinant veiksmingą vartotojų apsaugą. Visų pirma Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad nacionalinis teismas privalo *ex officio* įvertinti, ar tam tikra sutarties sąlyga, patenkanti į Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų² taikymo sritį, yra nesąžininga³. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo pirmą kartą klausinama, ar nacionalinis teismas turi tokią pareigą ir tuomet, kai tikrina pagal vekselį priimtus įsipareigojimus, o šiais vekseliais užtikrinami iš vartojimo kredito sutarties kylantys reikalavimai.

2. Vekselis yra senas teisės institutas, kilęs brandžiaisiais viduramžiais iš pinigų keitimo sandorių tarp prekybininkų⁴. Didžiuosiuose XIX amžiaus teisėkūros darbuose, visų pirma 1807 m. *Code de commerce* (Prancūzijos prekybos kodeksas), vekselis buvo išlaisvintas iš šių luomo pančių⁵ ir tapo priemone *par excellence*, suteikusia visų visuomenės sluoksnių piliečiams galimybę atsiskaityti ne grynaisiais pinigais⁶. Dauguma Sąjungos valstybių narių yra 1930 m. Ženevos konvencijos dėl vieningo įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo, kuria siekta tarptautiniu mastu unifikuoti vekselių teisę, susitariančiosios šalys.

1 Originalo kalba: vokiečių.

2 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

3 Žr., pavyzdžiui, 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, EU:C:2010:659, 49 punktą, 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 42 punktą ir 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 52 punktą.

4 Žr. H. Coing „Europäisches Privatrecht I“, München, 1985, p. 543.

5 H. Coing „Europäisches Privatrecht I“, München, 1989, p. 570.

6 Ch. Bergfeld „Preußen und das Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch“, *Ius Commune* 14 (1987), p. 105 ir 106.

3. Lenkijoje, skirtingai nei kai kuriose kitose valstybėse narėse⁷, leidžiama naudoti paprastuosius vekselius, t. y. vekselius, kuriuos išdavęs asmuo įsipareigoja pats sumokėti tam tikrą sumą, kad užtikrintų vartojimo kredito sutarties vykdymą; šioje šalyje tai labai paplitusi praktika. Lenkijos proceso teisėje numatyta greita mokėjimo įsakymo dėl paprastojo vekselio procedūra, kurioje nacionalinis teismas apsiriboja formaliu paprastojo vekselio patikrinimu. Taigi, jei vekseliu yra užtikrinamas paskolos sutarties vykdymas, per mokėjimo įsakymo procedūrą paskolos sutartis, kuria remiantis išduotas vekselis, nenagrinėjama. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą suteikia Teisingumo Teismui galimybę pareikšti nuomonę, ar tokia procedūra yra suderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų ir Vartojimo kreditų direktyva⁸.

II. Teisinis kontekstas

A. Sąjungos teisė

4. Direktyva 1993/13 skirta nesąžiningoms sutarčių su vartotojais sąlygoms. Jos 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

5. Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos[,] naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui <...>“

6. Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

7. Vartojimo kreditų direktyva, kaip numatyta jos 2 straipsnio 1 dalyje, taikoma kredito sutartims. 3 straipsnio c punkte kredito sutartis apibrėžiama kaip „sutartis, pagal kurią kreditorius suteikia arba įsipareigoja suteikti vartotojui kreditą atidėtojo mokėjimo, paskolos arba kitu panašiu finansiniu būdu“.

8. Vartojimo kreditų direktyvos 17 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jei kreditoriaus teisės pagal kredito sutartį arba pati sutartis yra perleidžiamos trečiajai šaliai, vartotojas turi teisę pasinaudoti prieš teisių perėmėją bet kokia gynybos, kuria jis galėjo naudotis prieš pirminį kreditorių, priemone, taip pat ir tarpusavio reikalavimų įskaitymo teise, kai tai leidžiama atitinkamoje valstybėje narėje.“

⁷ Šios šalys – Belgija, Bulgarija, Danija, Vokietija, Estija, Suomija, Prancūzija, Latvija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Slovakija, Slovėnija, Švedija, Čekija ir Jungtinė Karalystė.

⁸ 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66; klaidų ištaisymas OL L 207, 2009 8 11, p. 14, OL L 199, 2010 7 31, p. 40, ir OL L 234, 2011 9 10, p. 46).

9. Tos pačios direktyvos 22 straipsnyje nustatyta:

„1. Kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.

2. Valstybės narės užtikrina, kad vartotojai negalėtų atsisakyti teisių, kurias jiems suteikia šią direktyvą įgyvendinančių arba atitinkančių nacionalinės teisės aktų nuostatos.

3. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad nuostatų, kurias jos priima įgyvendindamos šią direktyvą, laikymosi negalėtų būti išvengiama dėl to, kaip suformuluojamos atitinkamų sutarčių nuostatos, visų pirma dėl išmokamų lėšų arba kredito sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, įtraukimo į kredito sutartis, kurių pobūdis arba tikslas suteiktų galimybę išvengti jos taikymo.

<...>“

B. Nacionalinė teisė

10. Teismo įsakymo procedūros, vykdomos remiantis vekseliu, normos numatytos *Kodeks postępowania cywilnego* (Lenkijos civilinio proceso kodeksas, toliau – KPC). KPC 485 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Teismas taip pat išduoda mokėjimo įsakymą, skirtą asmeniui, įsipareigojusiam pagal tinkamai užpildytą vekselį <...>, kurio tikrumas ir turinys nekelia abejonių. Jeigu iš vekselio kylančios teisės pereina kreditoriui <...>, mokėjimo įsakymui priimti būtina pateikti reikalavimą pagrindžiančius dokumentus, jeigu šių teisių perėjimas kreditoriui nėra aiškus tiesiogiai iš vekselio <...>“

11. KPC 486 straipsnio 1 dalyje papildomai nurodyta:

„Tuo atveju, kai sąlygos priimti mokėjimo įsakymą yra nepakankamos, pirmininkas nustato teismo posėdžio datą, išskyrus atvejus, kai byla gali būti nagrinėjama be teismo posėdžio.“

12. KPC 491 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Išduodamas mokėjimo įsakymą, teismas nurodo, kad skolininkas per dvi savaites nuo mokėjimo įsakymo įteikimo turi įvykdyti visą reikalavimą ir padengti išlaidas arba per šį terminą pateikti prieštaravimus. <...>“

13. KPC 492 straipsnyje nustatyta:

„1. Mokėjimo įsakymas nuo išdavimo yra užtikrinimo priemonė, kuri yra vykdytina nepadarius vykdomojo įrašo. <...>

3. Pagal vekselį išduotas mokėjimo įsakymas <...> tampa vykdytinas iš karto pasibaigus reikalavimo įvykdymo terminui. Jei pateikiami prieštaravimai, teismas skolininko prašymu gali sustabdyti įsakymo vykdymą <...>“

14. KPC 493 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Pareiškimas su prieštaravimais pateikiamas įsakymą išdavusiam teismui. Pareiškime skolininkas turi patikslinti, ar ginčija visą mokėjimo įsakymą, ar jo dalį, nurodyti prieštaravimus, kuriuos privalo pareikšti prieš pradėdant nagrinėti bylą iš esmės (kitais atvejais netektų teisinės reikšmės), nurodyti faktines aplinkybes ir įrodymus. <...>“

15. *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (Įstatymas dėl teismo išlaidų civilinėse bylose) 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad skolininkas turi padengti tris ketvirtadalius visų bylinėjimosi išlaidų, jei pateikia prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo.

16. Dėl vartojimo sutarčių nuostatų *Kodeks cywilny* (Civilinis kodeksas, toliau – KC) 385 straipsnyje numatyta:

„Vartotojui nėra privalomos su juo sudarytos sutarties nuostatos, dėl kurių nebuvo susitarta individualiai, jei pagal šias nuostatas jo teisės ir pareigos aiškinamos priešingai geriems papročiams, iš esmės pažeidžiant vartotojo interesus (neleistinos sutarties nuostatos). Tai netaikoma nuostatoms, kuriomis apibrėžiami pagrindiniai šalių įsipareigojimai, įskaitant kainą arba užmokestį, jeigu jos suformuluotos vienareikšmiškai.

2. Jeigu pagal šio straipsnio 1 dalį sutarties nuostata nėra privaloma vartotojui, šalims yra privalomos likusios sutarties nuostatos.“

17. Dėl paprastojo vekselio *Ustawa prawo wekslowe* (Vekselių įstatymas) 101 straipsnyje nustatyta:

„Paprastajame vekselyje pateikiami tokie duomenys: 1) pavadinimas „vekselis“ pačiame dokumento tekste vekselio išrašymo kalba; 2) besąlyginis įsipareigojimas sumokėti nurodytą pinigų sumą; 3) mokėjimo terminas; 4) mokėjimo vieta; 5) asmens, kurio naudai ar nurodymu turi būti atliktas mokėjimas, pavadinimas (vardas, pavardė); 6) vekselio išrašymo data ir vieta; 7) vekselį išrašiusio asmens parašas.“

18. Vartojimo kreditų direktyvos nuostatos perkeltos į Lenkijos teisę 2011 m. gegužės 12 d. *Ustawa o kredycie konsumenckim* (Įstatymas dėl vartojimo kredito, toliau – UKK). UKK 41 straipsnyje nurodyta:

„1. Vartotojo vekselyje <...>, išrašytame paskolos davėjui siekiant įvykdyti arba užtikrinti iš vartojimo kredito sutarties kylantį įsipareigojimą, turi būti nurodyta sąlyga „neįsakomasis“ arba lygiavertė sąlyga.

2. Jeigu paskolos davėjas priima vekselį <...>, kuriame nėra sąlygos „neįsakomasis“, ir perleidžia šį vekselį <...> kitam asmeniui, paskolos davėjas įsipareigoja atlyginti žalą, kurią vartotojas patyrė apmokėjęs vekselį <...>

3. Šio straipsnio 2 dalies nuostata taikoma ir tuo atveju, jei vekselis <...> atitenka kitam asmeniui prieš paskolos davėjo valią.“

III. Faktinės aplinkybės ir pagrindinė byla

19. 2015 m. gruodžio 3 d. kreditorė pagrindinėje byloje *Profi Credit Polska S.A.*, kurios registruotoji buveinė yra Belsko-Bialoje (toliau – bankas), sudarė vartojimo paskolos sutartį su skolininku pagrindinėje byloje Mariusz Wawrzosek. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš kitų jo nagrinėjamų kreditorės inicijuotų bylų yra žinoma, kad tai tipinė sutartis, apimanti sąlygą, pagal kurią paskolos gavėjas įpareigojamas išrašyti paprastąjį vekselį, kad užtikrintų paskolos davėjo reikalavimų pagal vartojimo paskolos sutartį vykdymą. Vykdydamas šį įsipareigojimą, skolininkas įteikė kreditoriui pasirašytą vekselį *in blanco*.

20. Skolininkas paskolos negrąžino. Todėl kreditorė nutraukė paskolos sutartį ir vekselyje įrašė 3 268,38 PLN sumą.

21. Kreditorė kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą su prašymu išduoti mokėjimo įsakymą, įpareigojantį skolininką sumokėti 3 268,38 PLN pagal paprastąjį vekselį. Prie prašymo ji pridėjo tinkamai užpildytą ir pasirašytą paprastąjį vekselį ir paskolos sutarties nutraukimo aktą, tačiau ne pačią sutartį.

22. Kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vekseliu grindžiama mokėjimo įsakymo procedūra pagal nacionalinę teisę susideda iš dviejų etapų. *Pirmasis etapas* prasideda pateikus prašymą išduoti mokėjimo įsakymą. Jis vyksta be skolininko žinios. Pagal KPC 485 straipsnio 2 dalį teismas išduoda mokėjimo įsakymą, jeigu yra pateiktas tinkamai užpildytas vekselis, „kurio tikrumas ir turinys nekelia abejonių“. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nacionalinėje jurisprudencijoje ši nuostata aiškinama taip, kad pirmajame procedūros etape teismas *ex officio* nagrinėja tik tai, ar vekselio dokumentas, kurį pateikė kreditorius, yra tikras ir formaliai atitinka teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Jei šie reikalavimai tenkinami, teismas turi pareigą išduoti mokėjimo įsakymą nenagrinėdamas pagrindinio teisinio santykio turinio. Jeigu vekseliu yra užtikrinami iš paskolos sutarties kylantys reikalavimai, kreditorius pirmajame procedūros etape gali kaip įrodymą pateikti tik vekselio dokumentą. Jis neprivalo įrodyti, kad vekseliu užtikrinti iš paskolos sutarties kylantys reikalavimai egzistuoja ir yra galiojantys.

23. Mokėjimo įsakymas įteikiamas skolininkui kartu su kreditoriaus pateiktu bylos iškėlimo dokumentu ir prieštaravimų pateikimo tvarkos išaiškinimu. Prieštaravimų pateikimo terminas yra dvi savaitės nuo mokėjimo įsakymo įteikimo. Skolininko prašymu teismas gali sustabdyti mokėjimo įsakymo vykdymą pagal KPC 492 straipsnio 3 dalį. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, šiame *antrajame* procedūros *etape* skolininkas gali teikti prieštaravimus ne tik dėl įsipareigojimo, priimto pagal vekselį, bet ir dėl reikalavimų, kylančių iš pagrindinio teisinio santykio, pavyzdžiui, dėl nesąžiningos vekselį pagrindžiančios vartojimo paskolos sutarties sąlygos. Skolininkui nepateikus prieštaravimo, mokėjimo įsakymas pagal KPC 492 straipsnio 1 dalį laikomas užtikrinimo priemone, kuri yra vykdytina nepadarius vykdomojo įrašo. Pripažįstama įsakymo *res judicata* galia pagal vekselį priimto įsipareigojimo, bet ne iš pagrindinio teisinio santykio kylančių reikalavimų atžvilgiu.

IV. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

24. 2017 m. vasario 17 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. balandžio 6 d., *Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich* (Silezijos Semianovicų apylinkės teismas, Lenkija) pateikė Teisingumo Teismui pagal SESV 267 straipsnį prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu:

„Ar Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų nuostatas, ypač jos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, ir Vartojimo kreditų direktyvos nuostatas, ypač jos 17 straipsnio 1 dalį ir 22 straipsnio 1 dalį, reikia aiškinti taip, kad jomis įmonei (paskolos davėjai) draudžiama reikšti reikalavimą vartotojui (paskolos gavėjui), patvirtintą tinkamai užpildytu vekseliu, pasinaudojant mokėjimo įsakymo procedūra, apibrėžta KPC 485 straipsnio 2 dalyje ir paskesniuose straipsniuose, siejant šias nuostatas su UKK 41 straipsniu, pagal kuriuos nacionalinis teismas gali tikrinti tik vekseliu priimto įsipareigojimo galiojimą, atsisiveldamas į formalių vekselio sąlygų laikymąsi, tačiau nenagrinėja pagrindinio teisinio santykio?“

25. Vykstant procesui Teisingumo Teisme, Lenkijos Respublika ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas ir dalyvavo 2018 m. kovo 1 d. teismo posėdyje.

V. Teisinis vertinimas

26. Toliau pirmiausia nagrinėsiu klausimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išaiškinimo ir priimtinumą, tada aptarsiu Vartojimo kreditų direktyvą ir Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų.

A. Prejudicinio klausimo išaiškinimas ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumai

27. Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų ir Vartojimo kreditų direktyva turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas paprastuoju vekseliu grindžiamoje mokėjimo įsakymo procedūroje apsiriboja vien patikrinimu, ar laikytasi vekselio formaliųjų reikalavimų, ir netikrina paprastuoju vekseliu užtikrintos paskolos sutarties.

28. Savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą pateikęs teismas nurodo, kad šis pagrindinis teisinis santykis nagrinėjamas tik tuo atveju, jei vartotojas pateikia prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo. Mano nuomone, visa nagrinėjama procedūra, t. y. tiek pirmasis etapas iki prieštaravimo pateikimo, tiek ir vėlesnis antrasis etapas, turi būti vertinama bendrai.

29. Be to, kaip suprantu, nacionalinis teismas sieja savo prejudicinį klausimą su galimybe įvertinti pagrindinį teisinį santykį, t. y. paskolos sutartį. Todėl nesvarbu, ar paprastas vekselis, vertinant atskirai, laikytinas sutartimi, patenkančia į Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų taikymo sritį.

30. Tiesa, bylos nacionaliniame teisme dalykas pirmajame etape yra tik paprastas vekselis. Pagrindinis teisinis santykis tampa bylos dalyku tik antrajame etape, vartotojui pateikus prieštaravimą. Tačiau tai nereiškia, kad prašymas pateikti Sąjungos teisės išaiškinimą akivaizdžiai visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos dalyku, todėl turėtų būti laikomas nepriimtiniu⁹. Pateiktu klausimu iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar su Sąjungos teise suderinama tai, jog pagal Lenkijos teisę reikalaujama, kad vartotojas imtųsi veiksmų, dėl kurių paskolos sutartis taptų bylos dalyku, o nacionalinis teismas įgytų galimybę įvertinti šią sutartį, ar vis dėlto Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad šis vertinimas turi būti atliekamas dar pirmajame etape.

B. Dėl Vartojimo kreditų direktyvos

31. Vartojimo kreditų direktyva siekiama visiškai suderinti tam tikrus valstybių narių taisyklių, susijusių su vartojimo kreditų sutartimis, aspektus. Siekiant apsaugoti vartotojus, be kita ko, numatyti įvairūs informavimo reikalavimai kreditoriui.

32. Kiek tai susiję su kredito garantijomis, Vartojimo kreditų direktyvoje numatyta, kad prieš sudarant sutartį turi būti pateikiama informacija apie laidavimą, jei jo reikalaujama¹⁰. Be to, laidavimas, kurio reikalaujama, laikomas informacija, kuri turi būti pateikta kredito sutartyse¹¹. Daugiau laidavimo taisyklių, ypač dėl paprastųjų vekselių, kuriais užtikrinamas prievolių pagal vartojimo kredito sutartį vykdymas, Vartojimo kreditų direktyvoje nenumatyta.

33. Vis dėlto Vartojimo kreditų direktyvos pirmtakėje vekselis buvo minimas. Joje buvo numatyta, jog valstybės narės, kuriose vartotojui leidžiama užtikrinti prievolę vekseliais, įskaitant skolos raštus ir čekius, užtikrina, kad šiomis priemonėmis taip besinaudojantis vartotojas būtų tinkamai apsaugotas¹².

⁹ Žr. 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.*, C-62/14, EU:C:2015:400, 25 punktą.

¹⁰ 5 straipsnio 1 dalies antros pastraipos n punktas.

¹¹ 10 straipsnio 2 dalies o punktas.

¹² 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvos 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1986, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326) 10 straipsnis.

34. Ši norma nebuvo įtraukta į naują Vartojimo kreditų direktyvą. Nors į pirmąjį Komisijos pasiūlymą persvarstyti ankstesnę direktyvą dar buvo įtrauktas netgi griežtas draudimas kreditoriui reikalauti iš vartotojo vekselio kaip vartojimo kredito garantijos arba pasiūlyti jam pateikti vekselį¹³, galutinėje Vartojimo kreditų direktyvoje jokios nuostatos dėl vekselių neliko.

35. Remiantis tuo, galima tik daryti išvadą, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino palikti diskreciją valstybėms narėms spręsti, ar vekselis gali būti naudojamas kaip vartojimo kredito garantija. Valstybių narių veiksmų laisvė, palyginti su ankstesne direktyva, net padidėjo. Pagal ankstesnę direktyvą valstybės narės dar turėjo užtikrinti, kad vekseliu besinaudojantis vartotojas būtų tinkamai apsaugotas¹⁴, o Vartojimo kreditų direktyvoje atitinkamos nuostatos, kurioje būtų numatyta tokia valstybių narių pareiga, nebeliko.

Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 1 dalis nepažeista

36. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar Lenkijos teisės aktais nepažeidžiama Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 1 dalis. Pagal šią nuostatą valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, kurios skiriasi nuo nustatytų šioje direktyvoje, *ties, kiek* šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos. Vis dėlto šis klausimas, kalbant apie paprastąjį vekselį, neturi reikšmės, nes direktyvoje, kaip nurodyta pirmiau, nėra suderintų nuostatų dėl vekselio, kaip vartojimo kredito laidavimo priemonės. Be to, reikia pažymėti, kad iš pagrindinės bylos aplinkybių nematyti, ar *konkrečiose* derinamose srityse¹⁵ yra toliau taikomų arba priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų, kurios skirtųsi. Todėl negalima išvelgti direktyvos 22 straipsnio 1 dalies pažeidimo.

Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 2 dalis nepažeista

37. Vis dėlto Komisija mano, kad pažeista Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 2 dalis. Šia nuostata valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad vartotojai negalėtų atsisakyti teisių, kurias jiems suteikia šią direktyvą įgyvendinančių arba atitinkančių nacionalinės teisės aktų nuostatos.

38. Tačiau nematyti, kad išduodamas vekselį G. Wawrzosek atsisakė savo teisių pagal Lenkijos teisės nuostatas. Toks atsisakymas pagal Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 2 dalį gali būti konstatuojamas tik tuo atveju, jei vartotojas visiškai arba iš dalies atsisako teisės, jam suteikiamos pagal nacionalinės teisės aktų nuostatas, kuriomis įgyvendinama ši direktyva, konkludentiniais veiksmais arba aiškiai apie tai pareikšdamas. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nėra jokių duomenų, rodančių, kad tokios teisės egzistavo ir kad G. Wawrzosek atsisakė jų išduodamas paprastąjį vekselį ar kitu būdu.

Vengimo laikytis nuostatų, kaip apibrėžta Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 3 dalyje, nebuvimas

39. Priešingai, nei teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Komisija, tai, kad reikalavimai vartotojui pagal vartojimo kredito sutartį užtikrinami paprastuoju vekseliu, nereiškia, jog taip išvengiama nacionalinių nuostatų, kuriomis įgyvendinama ši direktyva, laikymosi; tai būtų neleistina pagal Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 3 dalį.

¹³ Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo, KOM(2002) 443 galutinis (OL C 331E, 2002, p. 200) 18 straipsnis. Pasiūlyme KOM(2004) 747 galutinis esminių pakeitimų nepadaryta.

¹⁴ Žr. šios išvados 33 punktą.

¹⁵ Žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *SC Volksbank România*, C-602/10, EU:C:2012:443, 38 punktą ir 2016 m. spalio 12 d. Nutarties *Horzić ir Pušić*, C-511/15 ir C-512/15, EU:C:2016:787, 26 punktą.

40. Paprastasis vekselis naudingas kreditoriui tuo, kad palengvina jam įrodinėjimo našta mokėjimo įsakymo procedūros pirmajame etape, nes kreditorius privalo įrodyti tik tai, kad vekselis yra tikras ir formaliai galiojantis. Vis dėlto tai nelemia įrodinėjimo, kad kreditorius įvykdė pareigas informuoti, naštos perkėlimo, kuris reikštų vengimą laikytis atitinkamų nuostatų, kaip tai suprantama pagal Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 3 dalį.

41. Kaip jau yra pažymėjęs Teisingumo Teismas, Vartojimo kreditų direktyvoje nėra aiškiai numatytų nuostatų dėl įrodinėjimo, kad kreditorius įvykdė jam pagal šią direktyvą tenkančias pareigas pateikti informaciją, naštos¹⁶. Vis dėlto Teisingumo Teismas, remdamasis 22 straipsnio 3 dalimi, padarė išvadą, jog įrodinėjimo, kad įvykdytos pareigos informuoti, naštos perkėlimo negali lemti jokia sutarties sąlyga¹⁷.

42. Tai, kad pagrindinis teisinis santykis nevertinamas nacionalinės procedūros pirmajame etape, nereiškia, kad nustatomas įrodinėjimo naštos paskirstymas, tai yra tiesiog su procesu susijusios medžiagos apribojimas. Pirmajame etape kreditoriui tenka neribota pareiga įrodyti, kad vekselis yra tikras ir formaliai galiojantis.

43. Kai vartotojas, pateikdamas prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, inicijuoja antrąjį procedūros etapą, pagrindinis teisinis santykis taip pat įtraukiamas į proceso medžiagą. Nuo šio momento kreditoriui tenka pareiga įrodyti, kad jis įvykdė savo prievolę suteikti informaciją.

44. Todėl nagrinėjama Lenkijos teisės akto nuostata nelemia įrodinėjimo naštos perskirstymo. O paskolos sutarties sąlyga, pagal kurią G. Wawrzosek įpareigojamas išduoti paprastąjį vekselį, nėra sutarties forma, kuria būtų pažeidžiamas Vartojimo kreditų direktyvos 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas vengti laikytis nuostatų.

45. Be to, reikia atmesti Komisijos argumentą, kad susitarimas dėl paprastojo vekselio reiškia, jog išvengiama Vartojimo kreditų direktyvos laikymosi, nes dėl to kyla pavojus, kad teismine tvarka nebus tikrinama, ar kreditorius laikėsi pareigų informuoti. Toks požiūris iš esmės reikštų, kad paprastasis vekselis kaip vartojimo kredito sutarčių užtikrinimo priemonė yra neleistinas. Vis dėlto tai prieštarautų Sąjungos teisės aktų leidėjo valiai leisti valstybėms narėms spręsti, ar leisti šią priemonę vartojimo kredito sutartims užtikrinti¹⁸.

Dėl galimo Vartojimo kreditų direktyvos 17 straipsnio 1 dalies pažeidimo

46. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą taip pat keliamas klausimas, ar Vartojimo kreditų direktyvos 17 straipsnio 1 dalimi draudžiama pareikšti reikalavimą pagal Lenkijos teisę remiantis paprastuoju vekseliu, išduotu kreditui užtikrinti.

47. Vartojimo kreditų direktyvos 17 straipsnio 1 dalis yra skirta situacijai, kai teisę pareikšti reikalavimus vartotojui įgyja trečiasis asmuo, kuris nėra pradinė vartojimo kredito sutarties šalis. G. Wawrzosek pradinę paskolos sutartį sudarė su kreditoriumi. Taigi, vekselio gavėja ir paskolos davėja yra tas pats asmuo. Bankas neperleido savo teisių pagal paskolos sutartį tretiesiems asmenims ir neindosavo vekselio. Todėl 17 straipsnio 1 dalis neturi reikšmės sprendimui pagrindinėje byloje ir Teisingumo Teismui nereikia nagrinėti šios nuostatos.

16 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, 22 punktas.

17 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, 30 ir 31 punktai.

18 Žr. šios išvados 35 punktą.

48. Siekiant išsamumo, reikia pažymėti, kad Lenkijos įstatymo dėl vartojimo kredito 41 straipsnyje numatyta, jog vartotojo vekselyje, išrašytame paskolos davėjui siekiant užtikrinti iš vartojimo kredito sutarties kylantį išsipareigojimą, privalo būti nurodyta sąlyga, pagal kurią neleidžiama perleisti indosamentu. Jeigu kreditorius priima vartotojo vekselį, kuriame nėra šios sąlygos, ir jis atitenka trečiajam asmeniui, nesvarbu, ar kreditoriaus valia, ar prieš jo valią, kreditorius privalo atlyginti žalą, kurią dėl to patyrė vartotojas.

Tarpinė išvada

49. Todėl galima daryti išvadą, kad Vartojimo kreditų direktyvos nuostatomis neprieštarauja tokios taisyklės, kokios yra nagrinėjamos šioje byloje.

C. Dėl Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų

Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų pagrindiniai principai

50. Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų siekiama užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse tarp pardavėjų ar tiekėjų ir vartotojų.

51. Pagal Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 6 straipsnio 1 dalį pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytose sutartyse esančios nesąžiningos sąlygos neprivalomos vartotojui. Pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.

52. Ši tvarka grindžiama prielaida, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl turimos informacijos, tad jis sutinka su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto parengtomis sąlygomis, kurių turiniui negali daryti įtakos¹⁹.

53. Todėl nacionalinėje teisėje turi būti užtikrinta veiksminga teisminė gynyba vartotojui, suteikiant galimybę dėl ginčijamos sutarties kreiptis į teismą ir tą daryti laikantis pagrįstų procedūrinių sąlygų taip, kad nebūtų nustatytos jo teisių įgyvendinimo sąlygos, visų pirma susijusios su terminais arba išlaidomis, dėl kurių taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų suteiktas teises²⁰.

54. Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad nesant civilinį procesą reglamentuojančių teisės aktų suderinimo civilinių teisinių reikalavimų įgyvendinimo tvarka nustatoma pagal šių valstybių narių vidaus teisės sistemą, vadovaujantis procesinės autonomijos principu. Be to, valstybės narės privalo užtikrinti, kad nacionalinės taisyklės nebūtų mažiau palankios nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netaptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teise vartotojams suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas)²¹.

19 2017 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Banco Santander*, C-598/15, EU:C:2017:945, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija, 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 39 punktas ir 2000 m. birželio 27 d. Sprendimo *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25 punktas.

20 2017 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Banco Santander*, C-598/15, EU:C:2017:945, 38 punktas ir 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *ERSTE Bank Hungary*, C-32/14, EU:C:2015:637, 59 punktas.

21 2017 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Banco Santander*, C-598/15, EU:C:2017:945, 38 punktas, 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 40 punktas ir 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 46 punktas.

55. Kadangi šiuo atveju nėra duomenų, kurie galėtų sukelti abejonių dėl atitikties lygiavertiškumo principui, reikia tik išnagrinėti, ar Lenkijos teisės normos neprieštarauja veiksmingumo principui. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tam reikia įvertinti atitinkamą nuostatą atsižvelgiant į jos svarbą visam procesui, į proceso eigą ir atitinkamo proceso ypatumus²².

56. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos dėl, be kita ko, mokėjimo įsakymo procedūros, pagal veiksmingumo principą reikalaujama, kad nacionalinis teismas *ex officio* patikrintų, ar sutartyje yra nesąžiningų sąlygų, *kai tik jam tampa žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės*²³.

Taikymas paprastojo vekselio vykdymui pagal Lenkijos teisę

57. Vadovaujantis šiuo kriterijumi, Lenkijos nustatyta tvarka yra suderinama su Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi. Teismo įsakymo procedūros *pirmajame etape* teismui pateikiamas tik vekselis, teismas įvertina jo tikrumą ir formalų galiojimą. Vekselį pagrindžianti paskolos sutartis teismui nepateikiama. Taigi, teismui nėra žinomos teisinės ir faktinės aplinkybės, būtinos siekiant įvertinti, ar paskolos sutartyje yra nesąžiningų sąlygų.

58. O procedūros *antrajame etape*, kuris pradamas vartotojui pateikus prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, teismas nagrinėja prieštaravimus dėl pagrindinio teisinio santykio. Tik šiame proceso etape teismui tampa žinomos reikiamos teisinės ir faktinės aplinkybės, nes pagal KPC 493 straipsnio 1 dalį jam nurodomos faktinės aplinkybės ir pateikiami įrodymai, būtini norint įvertinti, ar paskolos sutartyje yra nesąžiningų sąlygų.

59. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad mokėjimo įsakymui išduoti pirmajame procedūros etape pagal Lenkijos proceso teisę keliami aukštesni reikalavimai, negu Europos mokėjimo įsakymui, išduodamam siekiant išieškoti skolas iš vartotojų, keliami Reglamento Nr. 1896/2006 dėl Europos mokėjimo įsakymo procedūros²⁴ reikalavimai. Pagal Lenkijos teisę kreditorius pirmajame procedūros etape turi pateikti vekselio dokumentą, taigi, įrodymą. Pagal Reglamento Nr. 1896/2006 7 straipsnio 2 dalies e punktą teismui nereikia pateikti reikalavimą pagrindžiančių įrodymų, pakanka juos apibūdinti.

Atskyrimas nuo ankstesnės jurisprudencijos dėl nesuderinamumo su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų

60. Faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje šiuo aspektu skiriasi nuo tų, kuriomis Teisingumo Teismas konstatavo nesuderinamumą su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų. Byloje *Banco Español de Crédito* nacionaliniam teismui jau mokėjimo įsakymo procedūros pradžioje buvo žinomos teisinės ir faktinės aplinkybės, reikalingos siekiant įvertinti, ar sutartyje yra nesąžiningų sąlygų. Tačiau nacionalinės proceso teisės nuostata neleido jam įvertinti sąlygos sąžiningumo *ex officio*, todėl Teisingumo Teismas pripažino šią nuostatą nesuderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų²⁵. Byloje *Finanmadrid EFC* tiek mokėjimo įsakymo procedūra, tiek vėlesnė priverstinio vykdymo procedūra buvo užbaigtos *ex officio* nepatikrinus, ar sutartyje, kurios įvykdymo buvo siekta, nėra nesąžiningų sąlygų, nors tiek „Secretario judicial“ [(teismo kancleris)], kuris vykdė mokėjimo įsakymo procedūrą, tiek teismui, į kurį buvo kreiptasi priverstinio vykdymo procedūroje, buvo žinomos teisinės ir faktinės aplinkybės, reikalingos siekiant įvertinti, ar sutartyje yra nesąžiningų sąlygų²⁶.

22 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 43 punktas ir 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 49 punktas.

23 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 36 punktas, 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 57 punktas ir 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350, 35 punktas.

24 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL L 399, 2006, p. 1).

25 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 52 ir 53 punktai.

26 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 45, 46 ir 50 punktai.

61. Be to, pagrindinėje byloje nagrinėjama teisės norma neprieštarauja principams, kuriuos Teisingumo Teismas išplėtojo byloje *Aziz*. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiu atveju, kai gresia ar jau pradėtos taikyti vykdymo priemonės priverstiniam vartotojo ir jo šeimos iškeldinimui iš būsto, kuris yra pagrindinė šeimos gyvenamoji vieta, užtikrinti, nacionalinis teismas, privalantis priimti sprendimą dėl nesąžiningų sąlygų vartotojo sutartyje, turi turėti įgaliojimus taikyti laikinąsias apsaugos priemones neteisėtam priverstiniam vykdymui, nukreiptam į nekilnojamąjį turtą, sustabdyti arba užkirsti tam kelią, kad būtų užtikrintas Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų siekiamas visiškas apsaugos veiksmingumas²⁷. Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų užsibrėžtas apsaugos lygis nebūtų pasiektas vien pripažinus vartotojo teisę į žalos, kurią jis patyrė dėl priverstiniam iškeldinimui iš būsto užtikrinti taikytų vykdymo priemonių, atlyginimą²⁸.

62. Pirmiausia reikėtų pažymėti, jog Teisingumo Teismas šiuos principus suformavo teisei apsaugai nuo vykdymo užtikrinimo priemonių, nukreiptų į nekilnojamąjį turtą, kurį vartotojas naudoja kaip šeimos būstą. Kaip Teisingumo Teismas patikslino byloje *Kušionová*, apie nesuderinamumą su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų visų pirma liudija teisė į būsto neliečiamybę, įtvirtinta Europos konvencijos dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos 8 straipsnio 1 dalyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje²⁹. Tačiau mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra pagal paprastąjį vekselį yra ne tokia opi.

63. Be to, mokėjimo įsakymas pagal Lenkijos teisę yra užtikrinimo priemonė, vykdytina be vykdomojo įrašo. Vis dėlto KPC 492 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyta, kad teismas, skolininkui pateikus prieštaravimą, jo prašymu gali sustabdyti įsakymo vykdymą. Taigi teismas gali skirti laikinąsias priemones, siekdamas užkirsti kelią neteisėtam vykdymo procesui arba jį sustabdyti, todėl vartotojas turi ne tik teisę į žalos atlyginimą.

64. Siekiant išsamumo, reikia pažymėti, kad pagal Reglamento Nr. 1896/2006 23 straipsnį teismas gali sustabdyti arba apriboti vykdymo procesą pagal Europos mokėjimo įsakymą tik atsakovo prašymu. Šiuo klausimu Lenkijos teisės aktuose nėra nustatyta griežtesnių reikalavimų, palyginti su Europos mokėjimo įsakymo procedūra.

65. Galiausiai, kaip nurodė Lenkijos vyriausybė, pateiktas prieštaravimas užkerta kelią mokėjimo įsakymo įsiteisėjimui. Teisingumo Teismas byloje *Finanmadrid EFC* nusprendė, kad situacija, kai sprendimui įgijus *res judicata* galią vartotojui nebeįmanoma, ginantis nuo pardavėjo ar tiekėjo ieškinio dėl paskolos sutarties, remtis paskolos sutarties sąlygos nesąžiningumu, nesuderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų³⁰. Pateikdamas prieštaravimą, vartotojas užkerta kelią mokėjimo įsakymo įsiteisėjimui pagal nacionalinę proceso teisę. Be to, procedūros antrajame etape jis gali remtis tuo, kad tam tikra sąlyga paskolos sutartyje buvo nesąžininga. Vartotojui pateikus prieštaravimą nebėra prieštaravimo principams, kuriuos Teisingumo Teismas išplėtojo byloje *Finanmadrid EFC*.

66. Bylos *Finanmadrid EFC* principai negali būti taikomi, net jeigu vartotojas prieštaravimo nepateikia ir mokėjimo įsakymas įsiteisėja. Kadangi mokėjimo įsakymas buvo išduotas remiantis vien paprastuoju vekseliu, mokėjimo įsakymo *res judicata* galia apima tik pagal vekselį priimtą įsipareigojimą, bet ne pačią paskolos sutartį.

27 2017 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Banco Santander*, C-598/15, EU:C:2017:945, 49 punktą, 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 66 punktą ir 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 59 punktą.

28 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 60 punktą.

29 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 64 ir 65 punktai.

30 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 47 ir 51 punktai; taip pat žr. 2016 m. birželio 21 d. Nutarties *Aktiv Kapital Portfolio*, C-122/14, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:486, 29 ir 36 punktus.

67. Šiuo klausimu faktinės pagrindinės bylos aplinkybės skiriasi nuo situacijos byloje *Finanmadrid EFC*. Kaip nurodo Lenkijos vyriausybė, vartotojas gali vėlesniame su pardavėju ar tiekėju susijusio proceso etape remtis nesąžininga paskolos sutarties sąlyga ir tai turi *ex officio* patikrinti nacionalinis teismas.

68. Jeigu pardavėjas ar tiekėjas pagal mokėjimo įsakymą pradėjo priverstinį vykdymą, vartotojas gali, visų pirma motyvuodamas nepagrįsto praturtėjimo ar žalos atlyginimo principu, priverstine tvarka išieškoti iš pardavėjo ar tiekėjo tai, ką šie įgijo vykdymo užtikrinimo priemonėmis. Tokiu atveju vartotojas gali grįsti savo reikalavimą dėl praturtėjimo ar žalos atlyginimo nesąžininga paskolos sutarties sąlyga. Mokėjimo įsakymo *res judicata* galia neprieštarauja tokiam vartotojo ieškiniui, nes ji neapima prieštaravimų dėl paskolos sutarties.

69. Tiesa, Teisingumo Teismas byloje *Aziz* dėl vykdymo užtikrinimo priemonių išskeldinantis iš būsto nusprendė, kad situacija, kai vartotojui paliekama tik teisė reikalauti vien tik žalos, kurią jis patyrė priverstine tvarka išskeldinamas iš būsto, atlyginimo, yra nesuderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų³¹. Vis dėlto, kaip jau minėta, priimant šį sprendimą buvo svarbu tai, kad vartotojas ir jo šeima dėl tokios vykdymo užtikrinimo priemonės būtų netekę būsto³².

70. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo prašyme nėra jokių duomenų apie tai, kad pagrindinėje byloje gręstų G. Wawrzosek šeimos išskeldinimas iš būsto ar panašūs neigiami padariniai.

71. Todėl su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų suderinama tvarka, pagal kurią vartotojas gali užkirsti kelią mokėjimo įsakymo įsiteisėjimui pateikdamas prieštaravimą, o kitais atvejais – dėl praturtėjimo arba žalos atlyginimo pareikšdamas reikalavimą remtis tuo, kad paskolos sutarties sąlygos nesąžiningos.

Dėl prieštaravimo, pateikiamo dėl mokėjimo įsakymo, svarbos

72. Iš to, kas išdėstyta, aišku, kad vartotojo prieštaravimas dėl mokėjimo įsakymo yra labai svarbus praktiniam vartotojų apsaugos pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų veiksmingumui. Galima pagrįstai tikėtis, kad vartotojas žengs šį žingsnį, siekdamas apginti savo teises.

73. Pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų reikalaujama, kad pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo bylose šias bylas nagrinėjantis nacionalinis teismas imtųsi su sutarties šalimis nesusijusių pozityvių veiksmų³³. Tačiau, kaip Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, remiantis veiksmingumo principu negali būti reikalaujama, kad būtų kompensuotas visiškas atitinkamo vartotojo pasyvumas³⁴. Todėl nėra ydinga tai, kad vartotojas turi pateikti prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo tam, kad būtų pradėtas procedūros antrasis etapas, kuriame teismas *ex officio* tikrina, ar sutarties sąlyga yra nesąžininga.

74. Be kita to, tai rodo aplinkybė, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė panašius reikalavimus reglamentuodamas Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. Iš esmės skolininkas turi pateikti prieštaravimą dėl Europos mokėjimo įsakymo, siekdamas, kad teismine tvarka būtų įvertintas pareikšto reikalavimo pagrįstumas pagal Reglamento Nr. 1896/2006 17 straipsnį.

31 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 60 punktas.

32 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 61 punktas.

33 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 41 punktas ir 2000 m. birželio 27 d. Sprendimo *Océano Grupo Editorial und Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 27 punktas.

34 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *ERSTE Bank Hungary*, C-32/14, EU:C:2015:637, 62 punktas, 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 56 punktas ir 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 47 punktas; žr. generalinio advokato M. Szpunar išvados byloje *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2015:746, 43 punktą ir mano išvados byloje *Aziz*, C-415/11, EU:C:2012:700, 55 punktą.

75. Vis dėlto Komisija pažymi, kad pateikdamas pareiškimą su prieštaravimais vartotojas pagal KPC 493 straipsnio 1 dalies antrą sakinį privalo pateikti savo prieštaravimus, faktines aplinkybes ir įrodymus. Be to, jis turi padengti bylinėjimosi išlaidas.

76. Priešingai, nei teigia Komisija, tai nereiškia, kad *pati* mokėjimo įsakymo procedūra pagal vekselį yra nesuderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų. Visų pirma toks direktyvos aiškinimas prieštarautų Sąjungos teisės aktų leidėjo valiai suteikti valstybėms narėms diskreciją spręsti dėl paprastojo vekselio kaip vartojimo kredito sutarčių užtikrinimo priemonės naudojimo³⁵. Antra, taip būtų pernelyg kišamasi į valstybių narių procesinę autonomiją.

77. Vis dėlto, kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, procedūros visuma, eiga ir ypatumai negali kelti didelės rizikos, kad atitinkami vartotojai nepasinaudos reikalaujama teisių gynimo priemone³⁶.

78. Todėl Komisija teisingai kritikuoja KPC 493 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje nustatytą reikalavimą vartotojui jau pateikiant pareiškimą su prieštaravimais nurodyti visus prieštaravimus, faktines aplinkybes ir įrodymus. Per teismo posėdį šalys nesutarė dėl to, ar teismui pagal Lenkijos proceso teisę mokėjimo įsakymo procedūros antrajame etape leidžiama nagrinėti paskolos sutartį, kuria grindžiamas vekselis, tik tuo atveju, jeigu vartotojas pateikė atitinkamus prieštaravimus, faktines aplinkybes ir įrodymus teikdamas prašymą su prieštaravimais. Vis dėlto pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinis teismas privalo *ex officio* įvertinti, ar sutarties sąlyga yra nesąžininga. Taigi, nagrinėjamos apimties apribojimas iki vartotojo pateiktų prieštaravimų nesuderinamas su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas direktyvą atitinkančiu aiškinimu privalo užtikrinti, kad tokio apribojimo nebūtų nacionalinėse proceso teisės nuostatose arba, jei toks aiškinimas negalimas, šių nuostatų netaikyti.

79. Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbu atsižvelgti į Komisijos kritiką, jog dviejų savaičių terminas prieštaravimui pateikti kelia didelę riziką, kad vartotojas nepasinaudos reikalaujama teisių gynimo priemone. Šis argumentas atsižvelgiant į faktines aplinkybes ir įrodymus, kuriuos vartotojas turi pateikti per nurodytą laikotarpį, atrodo teisingas. Tačiau dviejų savaičių terminas nėra per trumpas, kad vartotojas per šį laikotarpį apskritai galėtų imtis kokių nors veiksmų. Todėl Lenkijos teisės norma, pagal kurią vartotojas turi pateikti prieštaravimą per dvi savaites nuo mokėjimo įsakymo įteikimo, atitinka veiksmingumo principą tik tuo atveju, jeigu vartotojas neprivalo per šį laikotarpį pateikti faktinių aplinkybių ir įrodymų, kurių pagrindu vertinama, ar paskolos sutartyje yra nesąžiningų sąlygų.

80. Be to, Komisijos prieštaravimas, kad dėl reikalaujamų bylinėjimosi išlaidų vartotojai patenka į nepalankia padėtį, teisingas. Įstatymo dėl teismo išlaidų civilinėse bylose 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vartotojas turi padengti tris ketvirtadalius visų bylinėjimosi išlaidų, jei jis pateikia prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo. Tačiau kreditorius, pateikęs prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, turi sumokėti tik ketvirtadalį bylinėjimosi išlaidų. Vadinas, vartotojas turi sumokėti tris kartus didesnę mokesį, pateikdamas prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, kad įgyvendintų savo teises pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų. Manau, tai tik išankstinis teismo išlaidų apmokėjimas ir tik pasibaigus procedūrai bus priimtas galutinis sprendimas dėl šių išlaidų paskirstymo. Vis dėlto net dėl tokių reikalaujamų iš anksto apmokėti teismo išlaidų vartotojas gali būti atgrasomas nuo prieštaravimo pateikimo. Neabejotina, kad tvarka, pagal kurią vartotojas bet kuriuo atveju turėtų mokėti tris kartus didesnę mokesį nepriklausomai nuo proceso baigties, reikštų nepalankesnę vartotojo padėtį.

81. Dėl šių trijų prieštaravimo sąlygų, nustatytų Lenkijos teisės aktuose, vartotojui gali būti pernelyg sudėtinga pasinaudoti Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų suteiktomis teisėmis, todėl jos prieštarauja veiksmingumo principui.

³⁵ Žr. šios išvados 34 punktą.

³⁶ 2016 m. vasario 18 d. Sprendimo *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 52 punktą, 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 58 punktą ir 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 54 punktą.

Tarpinė išvada

82. Todėl akivaizdu, kad tokia procedūra, kaip nustatyta Lenkijoje, yra nesuderinama su Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų tiek, kiek vartotojui pernelyg apsunkina galimybes pateikti prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, išduoto remiantis paprastuoju vekseliu, nes teismui leidžiama vertinti sąlygų nesąžiningumą tik jei vartotojas pateikia atitinkamą prieštaravimą, iš vartotojo reikalaujama per dvi savaites nuo mokėjimo įsakymo įteikimo nurodyti faktines aplinkybes ir pateikti įrodymus, kurie leistų teismui įvertinti sąlygas, ir vartotojui sukuriama nepalankesnė padėtis dėl bylinėjimosi išlaidų padengimo.

VI. Išvada

83. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich* (Silezijos Semianovicų apylinkės teismas, Lenkija) pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų nuostatas reikia aiškinti taip, kad jomis draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, tiek, kiek jomis numatoma, kad mokėjimo įsakymas išduodamas remiantis formaliai galiojančiu paprastuoju vekseliu, kuriuo užtikrinami pardavėjo ar tiekėjo reikalavimai vartotojui pagal paskolos sutartį, nepatikrinus, ar šios paskolos sutarties sąlygos yra sąžiningos, ir vartotojui pernelyg apsunkinamos galimybės pateikti prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, nes teismui leidžiama vertinti sąlygų nesąžiningumą tik jei vartotojas pateikia atitinkamą prieštaravimą, iš vartotojo reikalaujama per dvi savaites nuo mokėjimo įsakymo įteikimo nurodyti faktines aplinkybes ir pateikti įrodymus, kurie leistų teismui įvertinti sąlygas, ir vartotojui sukuriama nepalankesnė padėtis dėl bylinėjimosi išlaidų padengimo.